

Moravané – duchovní pramen spojení Čechů a Němců

**Příspěvek pro IV. mezinárodní konferenci MORAVIAN, 14.-15.10.2006 v Suchdole nad Odrou
Pavel Neústupný, Berlín**

Vážené dámy, vážení pánové, milí přátelé,

dovoluji mi nejdřív, abych se krátce představil. Jsem rodilý Čech, Pražák, emigroval jsem v roce 1968 do Německa a žiji v Berlíně. V roce 1978 jsem uvěřil v Ježíše Krista a stal se později kazatelem a biblickým učitelem v jednom svobodném evangelikálním sboru v Berlíně. Dnes se zabývám misí a pracuji misijně v Estonsku, a máme s manželkou, která je Němka, též službu smíření mezi národy, zvláště mezi Čechy a Němci.

Můj krátký příspěvek má trochu jiné zaměření, než je na konferencích MORAVIANU zvykem, a prosím Vás proto o shovívavost. Patřím jako Vy k obdivovatelům díla Moravských bratří, a též díla obnovené Jednoty bratrské v Ochranově pod vedením hraběte Zinzendorfa.

Položme si nejprve otázku identity exulantů, kteří odešli do Ochranova. Geograficky to byli Moravané z Kravařska. Etnicky to byli Němci. Pochopit tento zdánlivý paradox vyžaduje aspoň trochu znalosti historie zemí Českého státu. Pro Vás, přátele společnosti Moravian, kteří jste možná převážně historici, to určitě není problém, vždyť archivní dokumenty týkající se Moravanů jsou skrz naskrz německé. Něco jiného je to u Čechů nehistoriků. Máme pořád ještě problémy s uznáním toho, že u nás žili po staletí vedle sebe Češi i Němci. Ve školách se to nevyučovalo, aspoň ne v těch školách, které jsem za komunismu našťěvoval já.

Kravařsko (něm. Kuhländchen) leží v Moravské bráně, území mezi Jeseníky a Oderskými vrchy na severozápadě a Beskydy na jihovýchodě, protékaném horním tokem Odry. Název Kravařsko má podle některých historiků svůj původ v chovu krav na šťavnatých lukách této oblasti (1), pravděpodobnější je ale, že pochází od rodu pánů z Kravař, kteří zde vládli od počátku 14. století až do roku 1434. Většinu území tvořily obce německého jazykového poloostrova, který se utvářel v době kolonizace ve 13. a 14. stol. a stabilizoval se v 15. stol. (2). Hlavním počátečním kolonizátorem byl olomoucký biskup Bruno von Schaumburg-Hollstein, který pocházel ze severozápadního Německa. Povolal s výslovnou podporou přemyslovských králů (byl kancléřem a přítelem krále Přemysla Otakara II) do nejen této oblasti německé lokátory a osadníky (1).

Cítění tehdy a ani později, až do poloviny 19. století, snad s výjimkou husitské doby, nebylo nacionalistické. Na jazyku nezáleželo, protiněmecké předsudky nebyly. Konflikt neprobíhal mezi češtvím a němečtvím, nýbrž mezi katolictvím a protestanstvím.

V letech 1618 – 1621 žil Jan Amos Komenský s rodinou ve Fulneku a spravoval tam sbor a školu Jednoty bratrské. Kázal a učil tam německy. Je zde dnes umístěno muzeum, jež bylo prohlášeno za národní kulturní památku jako kulturní dědictví po předcích. Ze žádného exponátu výstavy není možné se přímo dozvědět, že Komenského duchovní ovečky byly německého jazyka. V roce 1661 vydává v Amsterdamu německý katechismus pro tajné členy Jednoty bratrské na Kravařsku pod bezelstným titulem „Die Uralte Christliche Catholische Religion“ (Prastaré křesťanské obecné náboženství) (3). Povědomí o Komenském bylo i později mezi Němci na Kravařsku velmi silné, silnější než mezi Čechy v Čechách, vědělo se, že Komenský ve sboru působil, bydlel a učil (2).

Christian David (1692 – 1751) se narodil v Ženklavě (Senftleben) na Kravařsku. Píše o sobě (překlad z němčiny): „Přibližně 1692 jsem se narodil na Moravě, v Ženklavě, jednu míli od Nového Jičína. Můj otec byl Čech (Böhme), povoláním tesař; matka byla německé národnosti.“ (4) Uměl tedy česky, když byl jeho otec Čech? Zřejmě neuměl, neboť píše dále (starý český překlad): „Vyučiv se tesařství, odešel jsem hned do Uher, chtěje státi se evangelíkem. V Trenčíně šel jsem poprvé do evangelického kostela a ač bylo všecko české a já ničemu nerozuměl, bylo přece srdce mé naplněno radostí, když jsem slyšel zpívati. I šel jsem dál mezi Němce a přišel jsem do Trnavy, kde jsem vyhledal Luterány.“ (5)

1722 dorazili první exulanti z Moravy pod vedením Christiana Davida na Berthelsdorfský pozemek hraběte Zinzendorfa v Horní Lužici v Sasku a založili Ochranov. Vznikla zde časem obnovená Jednota bratrská, která vědomě navazovala na dědictví staré Jednoty. Zinzendorf říká později, že si nevzpomíná, že by býval do roku 1724 něco slyšel o Moravské církvi. Nerozlišoval bratrskou církev od husitů, a myslel, že tito vymřeli. Teprve 1727 četl poprvé historii staré Jednoty bratrské od Komenského, vydanou znovu v Halle. (6)

Tato kniha Komenského byla psána latinsky a měla titul „Historia Fratrum Bohemorum“. Zinzendorf z ní části přeložil do němčiny a vydal je spolu se zprávou o začátcích Ochranova a obnovené Jednoty pod titulem „Geschichts-Erzählung ...“ (Historické vyprávění ...) v roce 1749. (7)

Ještě se chci zmínit o t.zv. Českém zpěvníku (Böhmisches Gesangbuch) z roku 1622, který je uložen v ochranovském archivu Jednoty. Obsahuje vlastnický záznam Anny Nitschmannové, která ho zřejmě přinesla z Kunína do Ochranova. Ten zpěvník je německý (8). „Böhmisch“ je zde použito ve významu zemském, geografickém.

Těmito poznámkami jsem se snažil doložit jednak německou etnickou a jazykovou identitu Moravanů, a dále, alespoň zmínkou o Komenském, duchovní kontinuitu staré a obnovené Jednoty. Exulantů bylo ovšem víc než těch, co přišli do Ochranova, a to i před založením Ochranova, i po něm. Byli to i Češi i Němci z českých zemí, kteří zakládali sbory, kolonie i dokonce města v Sasku a Lužici, v Berlíně a okolí, ve Slezsku, v Polsku a v Uhrách (na Slovensku). Výbornou knihu o tom napsala Edita Štěříková pod názvem „Stručně o pobělohorských exulantech“ (9).

Duchovní spojení mezi převážně českou původní Jednotou, protestanským hnutím 100 let před Lutherovou reformací, a obnovenou Jednotou německých Moravanů, je očividné. Vidím zde pramen duchovního spojení Čechů a Němců. Již jsem se na začátku zmínil o službě smíření mezi Čechy a Němci, kterou mám na srdci. Když jsem se před časem začal zabývat Moravany, uvědomil jsem si, že šlo o naše německé krajany, dneska bychom je nazvali sudetskými Němci (tento název vznikl ovšem až začátkem 20.století). Byl jsem z tohoto „objevu“ docela nadšený.

Nedávno chodila skupina Čechů po stopách Moravských bratří na severní Moravě resp. na Kravařsku. Cítuji z jejich závěrečných poznatků: „Pro mnohé z nás bylo objevem poznání, že většinu tehdejších Moravských bratří tvořili lidé německého jazyka, tedy etničtí Němci. Ochranovské hnutí se tak stalo jednou z nemnoha příležitostí v našich dějinách, kdy Češi a Němci stáli spolu svorně smíření Kristovým křížem.“

To, co vzniklo v Ochranově v roce 1727 a potom, bylo duchovní probuzení. Jak by se dal stručně vyjádřit duchovní přínos obnovené Jednoty?

- Milovali Boha celým svým srdcem a byli mu úplně odevzdáni na život a na smrt.
- Jejich život spočíval v intenzivním vzájemném společenství.
- Založili řetěz přímlových modliteb, který trval bez přerušení 100 let.
- Jejich misijní činnost byla příkladná a od času první novozákonní církve ta nejrozsáhlejší.

Zabývat se Moravany a obnovenou Jednotou je skutečně podnětné. Probuzení přicházejí – a bohužel i odcházejí. Dnes žijeme v Evropě plné hříchu, světskosti, nevěry a ateismu. To platí stejnou měrou pro České země i pro Německo. Necht' Bůh na nás a naše země vylije svou milost!

Děkuji Vám za pozornost!

Literatura:

- (1) Giernoth, J.W.: Das Kuhländchen; kapitola „Der Name Kuhlaendchen“; www.kuhlaendchen.de
- (2) František Chocholatý: Kravařsko – Kuhländchen (Krátký historický přehled). Strany 153-162 knihy od Elfriedy Wojaczekové-Šteffkové Ze země milované do země zaslíbené, Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, Praha 1995. Viz též: http://www.go-east-mission.de/dateien/cz/20_080307.pdf
- (3) Graf ohne Grenzen. Leben und Werk von Nikolaus Ludwig Graf von Zinzendorf (Hrabě bez hranic. Život a dílo hraběte...) Katalog k výstavě. Unitätsarchiv in Herrnhut im Verlag der Comeniusbuchhandlung, Herrnhut 2000. Vyobrazení na str. 37, komentář na str. 185.
- (4) Stephan Augustin: Die erste Generation – Herrnhuter Missionare aus dem Kuhländchen. (První generace – Ochranovští misionáři z Kravařska). Katalog k výstavě. Sudetendeutsche Verlagsgesellschaft München, 2002. Str.12.
- (5) Obrazy z dějin Jednoty bratrské, díl II., knihovna „Bratrských listův“ v Praze, 1911, str. 19.
- (6) Graf ohne Grenzen, viz (3), str.41.
- (7) Die Ausstellung im Archiv der Brüder-Unität in Herrnhut (Výstava v archivu Jednoty bratrské v Ochranově), Text- und Bildauswahl Archiv der Brüder-Unität Herrnhut. Gustav Winter, Herrnhut 1993. Obě titulní strany citovaných knih jsou zobrazeny na str. 16.
- (8) Stefan Augustin: Die erste Generation... viz (4), strana 7.
- (9) Štěříková, Edita: Stručně o pobělohorských exulantech. Kalich, Praha 2005.

Tento článek byl uveřejněn na <http://www.go-east-mission.de> v lednu 2007.

[Německá verze viz zde.](#)